

มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริต ของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย

กัญญรัตน์ ชัยพัฒน์ และจินตนา ตันสุวรรณนท์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย
2. เพื่อเสนอแนะมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย

วิธีการวิจัย

● กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ตรวจการสหกรณ์ ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ภาครัฐ ประธานกลุ่มสมาชิกการเกษตร ใน 15 จังหวัด
จำนวน 416 คน

● เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

● การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบหรือการวิเคราะห์ปัจจัยชนิดการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ
ด้วยวิธีสกัดองค์ประกอบหลัก และหมุนแกนองค์ประกอบตั้งฉาก ด้วยวิธีแวนแมกซ์ (Varimax)

ผลการวิจัย

สภาพปัญหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย

- ลักษณะหรือรูปแบบการทุจริตที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่เป็นพฤติกรรมการกระทำผิดที่เข้าข่ายกฎหมายอาญา
ในฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ และผู้กระทำผิดหลักเป็นผู้ที่ทำงานอยู่ในสหกรณ์ทั้งสิ้น โดยพฤติกรรม
การทุจริตจะมีลักษณะคล้ายกัน และการกระทำผิด 1 กรณี อาจเข้าข่ายความผิดได้หลายอย่าง และมีโอกาส
เกิดขึ้นได้ในทุกธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร ประกอบด้วย ธุรกิจเงินให้กู้ ธุรกิจรับฝากเงิน ธุรกิจการจัดหา
สินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวม นอกจากนี้ ยังเกิดขึ้นในการบริหารจัดการในสำนักงานด้วย
- ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการกระทำผิด 2 ปัจจัยหลัก คือ 1) ตัวบุคคล ซึ่งเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่า
ส่วนรวม และ 2) ระบบบริหารและควบคุมที่ไม่มีประสิทธิภาพหรือไม่เหมาะสมรัดกุม

มาตรการการป้องกันการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย แบ่งเป็น 4 มาตรการหลัก ได้แก่

1. มาตรการสร้างและพัฒนาระบบส่งเสริม สนับสนุนและกำกับดูแลสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ
เป็นมาตรการป้องกันโดยหน่วยงานรัฐที่มีอำนาจในการกำกับดูแล
2. มาตรการสร้างระบบกำกับดูแลและตรวจสอบภายในสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ เป็นมาตรการป้องกันตนเอง
ไม่ให้เกิดเป็นเหยื่อหรือผู้เสียหายจากปัญญการทุจริต
3. มาตรการกำหนดนโยบาย ข้อบังคับ ระเบียบและจริยธรรมเพื่อการปฏิบัติงานที่โปร่งใส เป็นมาตรการ
ป้องกันตนเองไม่ให้เกิดเป็นเหยื่อหรือผู้เสียหายจากปัญญการทุจริต
4. มาตรการสร้างความร่วมมือในขบวนการสหกรณ์เพื่อป้องกันการทุจริต เป็นมาตรการป้องกัน
การลดปัญหาทุจริตในขบวนการสหกรณ์

ผลการวิจัย (ต่อ)

มาตรการแก้ไขปัญหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย แบ่งเป็น 2 มาตรการหลัก ได้แก่

1. มาตรการดำเนินการกับผู้กระทำผิดตามกระบวนการทางกฎหมายอย่างเคร่งครัด แบ่งการดำเนินการกับผู้กระทำผิด เป็น 2 ส่วน คือ 1) ผู้มีอำนาจหน้าที่ (นายทะเบียนสหกรณ์) และ 2) สหกรณ์การเกษตรที่เกิดปัญหาการทุจริตต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาการทุจริตเอง
2. มาตรการการเยียวยาผู้เสียหายและบรรเทาความรุนแรงของปัญหาการทุจริต แบ่งมาตรการเยียวยาที่ดำเนินการ เป็น 2 ส่วน คือ 1) หน่วยงานภาครัฐ และ 2) ขบวนการสหกรณ์

ข้อเสนอแนะ

มาตรการป้องกัน

1. มาตรการหลักที่ 1 : กรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ต้องร่วมกันจัดทำโครงการภายใต้แผนงานบูรณาการ (งบประมาณประจำปี) เพื่อสร้างระบบงานของทั้ง 2 หน่วย สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริม สนับสนุนและกำกับดูแลสหกรณ์ และควรให้ครอบคลุมถึงการพัฒนาศูนย์กลางการสร้างระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเชื่อมโยงระหว่างสหกรณ์กับหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแล
2. มาตรการหลักที่ 2 : สหกรณ์การเกษตร ต้องจัดให้มีผู้ตรวจสอบภายใน และมีคณะกรรมการอีกคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบระเบียบ รวมถึงส่งเสริมให้สมาชิกเห็นความสำคัญในการเลือกผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์ และส่งเสริมให้สมาชิกมีทักษะหรือใช้ IT ในการตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการและฝ่ายจัดการ
3. มาตรการหลักที่ 3 : สหกรณ์การเกษตรต้องจัดทำแนวทางการปฏิบัติงานตามหลักการควบคุมภายในที่ดี
4. มาตรการหลักที่ 4 : สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ควรร่วมกันศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดให้มีคณะอนุกรรมการตรวจสอบ และจัดตั้งกองทุนคุ้มครองเงินฝากของสมาชิกสหกรณ์ในระดับประเทศ รวมถึงกำหนดหลักสูตรอบรมให้ความรู้แก่สหกรณ์สมาชิกเกี่ยวกับรูปแบบ วิธีการ หรือลักษณะการทุจริตที่เกิดขึ้นแล้วในสหกรณ์ต่าง ๆ

มาตรการแก้ไข

5. มาตรการหลักที่ 1 : กรมส่งเสริมสหกรณ์ต้องจัดทำแนวทางการดำเนินงานและซักซ้อมกับผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นรองนายทะเบียนสหกรณ์ให้มีมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศในการดำเนินการกับผู้กระทำผิด รวมทั้งควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดตั้งศาลสหกรณ์ เพื่อดำเนินการกับผู้กระทำผิดได้รวดเร็วขึ้น
6. มาตรการหลักที่ 2 : กรมส่งเสริมสหกรณ์ ควรร่วมกับกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ในการจัดทำขั้นตอนการแก้ไขปัญหาการทุจริตและเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการทุจริตของสหกรณ์อย่างเป็นระบบ
7. ควรมีการจัดตั้งคณะทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและขบวนการสหกรณ์ เพื่อให้การดำเนินการตามมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทยทั้งหมดที่กล่าวมาเกิดขึ้นได้จริง

ที่มา : หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษา
การบริหารงานยุติธรรมและสังคม บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (2562)

